

MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE KOT OSNOVA SOLIDARNE DRUŽBE PRIHODNOSTI

NINA KOTNIK

Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor, Slovenija
nina.kotnik@um.student.si

Pričakovana življenjska doba se podaljšuje tako v Evropi kot tudi v Sloveniji, kjer starejši predstavljajo največjo družbeno skupino. Celovit pristop k problematiki starajoče se družbe, vseživljenjsko učenje, negovanje vrednot, ki povezujejo generacije, premagovanje predsodkov in vzpostavljanje medgeneracijskega sodelovanja, so tako postali izzivi sodobne družbe. V prispevku se avtorica osredotoča na medgeneracijsko sodelovanje kot izmenjavo izkušenj in znanja, druženje, učenje, pomoč ene generacije drugi, ustvarjanje, ohranjanje in širjenje socialne mreže, vzajemno skrb in podporo, uresničevanje medgeneracijske solidarnosti ter ohranjanje materialne varnosti in kulturne dediščine. V nadaljevanju prispevka so predstavljeni različni koncepti medgeneracijskega sodelovanja (mentorske sheme, coaching, medgeneracijski management in medgeneracijsko učenje), koristi medgeneracijskega sodelovanja za starejše in mlajše posameznike ter nujnost medgeneracijskega povezovanja za vzpostavitev solidarne družbe. Za konec prispevek obravnava pregled medgeneracijskega sodelovanja v Sloveniji ter kot primer dobre prakse navaja Živo knjižnico, ki sta jo v letu 2022 izvedla Študentski svet Univerze v Mariboru in Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje Univerze v Mariboru.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.3.2023.8](https://doi.org/10.18690/um.3.2023.8)

ISBN
978-961-286-768-3

Ključne besede:
medgeneracijsko
sodelovanje,
medgeneracijsko učenje,
vseživljenjsko učenje,
solidarna družba,
živa knjižnica

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.3.2023.8](https://doi.org/10.18690/um.3.2023.8)

ISBN
978-961-286-768-3

Keywords:
intergenerational
cooperation,
intergenerational learning,
lifelong learning,
solidarity societies,
living library

INTERGENERATIONAL COOPERATION AS THE BASIS FOR A SOLIDARY SOCIETY OF THE FUTURE

NINA KOTNIK

University of Maribor, Faculty of Law, Maribor, Slovenia
nina.kotnik@um.student.si

Life expectancy is increasing both in Europe and Slovenia, where elders represent the largest social group. A comprehensive approach to the challenges of an aging society includes lifelong learning, nurturing values that connect generations, overcoming prejudices, and establishing intergenerational cooperation. The author of the article focuses on intergenerational cooperation as a means of exchanging experiences and knowledge, socializing, learning, and providing assistance between generations. It also encompasses creating, maintaining, and expanding social networks, mutual care and support, promoting intergenerational solidarity, and preserving material security and cultural heritage. The article further presents various concepts of intergenerational cooperation, such as mentoring schemes, coaching, intergenerational management and intergenerational learning, and highlights the benefits of intergenerational cooperation for both older and younger individuals. It emphasizes the necessity of intergenerational connections for establishing a solidary society. Finally, the article provides an overview of intergenerational cooperation in Slovenia and cites »Živa knjižnica« (Living Library) as an example of good practice. »Živa knjižnica« was organized in 2022 by the Student Council of the University of Maribor and the Center for Distinguished Professors and Retired University Lecturers of the University of Maribor.

“If you only talk to people like you, you'll never learn anything new.”

Albert Einstein

Uvod

Pričakovana življenjska doba se nenehno podaljšuje, kar pomeni, da starejši predstavljajo najštevilčnejšo družbeno skupino. Slednje pomeni, da se sodobna družba danes sooča s številnimi izzivi, med katerimi je ena ključnih težav problematika starajoče se družbe (Eurostat, 2023). Ta trend prinaša številne izzive, vključno z oskrbo, zdravstveno nego, socialno izolacijo ter drugimi težavami. Zato se postavlja ključno vprašanje: kako lahko družba zagotovi dostojno življenje za vse generacije ter vzpostavi solidarnost in sodelovanje med njimi?

Tukaj svojo vlogo odigra medgeneracijsko sodelovanje, katerega koncept temelji na prepričanju, da različne generacije lahko vzajemno prispevajo k blaginji in razvoju družbe. Slednje pomeni izmenjavo znanja, izkušenj in veščin med generacijami ter soustvarjanje okolja, ki omogoča vključevanje in podporo za vse deležnike.

V tem prispevku se bomo osredotočili na vlogo medgeneracijskega sodelovanja tako v teoriji kot tudi v praksi. Najprej bomo na kratko predstavili osnovne koncepte in teorije, ki ležijo v ozadju medgeneracijskega sodelovanja, nato pa se bomo posvetili praktični izvedbi medgeneracijskega sodelovanja ter kot primer dobre prakse izpostavili projekt Živa knjižnica, ki sta ga v letu 2022 uspešno izvedla Študentski svet Univerze v Mariboru in Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje Univerze v Mariboru.

Medgeneracijsko sodelovanje

Svetovna družba se je začela zavedati, kako pomemben člen le-te so starostniki, kar je posledično privedlo do večje pozornosti in vzpostavljanja medgeneracijskega sodelovanja. Medgeneracijsko sodelovanje predstavlja kompleksen koncept, ki vključuje izmenjavo izkušenj in znanja, druženje, pomoč in podporo med različnimi generacijami, širjenje socialne mreže, vzajemno skrb in podporo, uresničevanje medgeneracijske solidarnosti ter ohranjanje materialne varnosti in kulturne dediščine (Pristavec Đogić, 2016). Na kratko, medgeneracijsko sodelovanje predstavlja način

dela in sistem združevanja različnih generacij z namenom zagotavljanja medsebojnega učenja, sodelovanja, spoštovanja in razumevanja (Pavlin, 2012).

Preden se poglobimo v koncept medgeneracijskega sodelovanja, je pomembno razumeti pojem "generacija", ki izvira iz latinske besede "genus" – rod in v okviru gerontologije in vede o medgeneracijskem sožitju pomeni družbeno skupino pripadnikov vsakega od treh življenjskih obdobij – mladosti, srednjih let in starosti. Medgeneracijsko sodelovanje je lahko zunanje ali notranje, pri čemer zunanje predstavlja klasično sodelovanje med mlajšo in starejšo generacijo, notranje pa sodelovanje znotraj posamezne generacije. V tem prispevku se osredotočamo na zunanje medgeneracijsko sodelovanje, ki se deli na 3-stopenjsko generacijsko shemo:

1. generacija (mlada generacija – mladi ljudje od začetka življenja do starosti, ko se povprečje vrstnikov celovito osamosvoji),
2. generacija (srednja generacija – ljudje v srednjih letih življenja, ki jih danes družbeno najbolj opredeljuje delovna zaposlenost do upokojitve),
3. generacija (starejša generacija – starejši ljudje, ki so v družini opravili starševsko vlogo do zrelosti otrok, v službi pa poklicno vlogo redne zaposlitve do polnega upokojitvenega obdobja) (Ramovš, 2010).

Medgeneracijsko sodelovanje se torej osredotoča na vzpostavljanje povezav, komunikacijo in sodelovanje med temi tremi generacijami. Skozi leta se je njegov koncept spreminjal. V preteklosti je bilo značilno neformalno medgeneracijsko sodelovanje znotraj družine. Hiter tehnološki razvoj, globalizacija in družbene spremembe pa so prinesle številne premike na obravnavanem področju, ki ima danes odločilno vlogo pri zmanjševanju medgeneracijskega prepada, zmanjševanju konfliktov, dejavnem staranju, razvoju posameznikov ter prenosu znanja (Hozjan, 2010). Cilj je ustvariti okolje, kjer se generacije medsebojno podpirajo, izmenjujejo znanje, izkušnje ter soustvarjajo bogatejšo in bolj harmonično družbo.

V zadnjih letih se je izrazito povečalo zavedanje o pomenu krepitev medgeneracijskega sodelovanja, ki lahko vodi do sožitja in družbe solidarnosti. Številne organizacije, lokalne skupnosti, društva in podobne institucije so prepoznale potrebo po spodbujanju medgeneracijskega sodelovanja in vzpostavile medgeneracijske centre, ki se ukvarjajo z organizacijo različnih aktivnosti, posredovanjem informacij, telefonskim svetovanjem, izobraževanju,

prostovoljstvom, osveščanjem in svetovanjem ter izvajanjem medgeneracijskih programov. Kljub pozitivnim korakom na tem področju pa je v Sloveniji še vedno veliko prostora za napredek (Golob & Kožuh Novak, 2015). Res je, da medgeneracijski centri odigrajo pomembno vlogo pri izgradnji trdnih medgeneracijskih odnosov, vendar pa je potrebno še več prizadevanja za širjenje in krepitev medgeneracijskega sodelovanja. Pomembno je predvsem ozaveščanje in informiranje javnosti o koristih in pomenu medgeneracijskega sodelovanja, spodbujanje vključevanja različnih generacij v skupne dejavnosti ter spodbujanje medsebojnega spoštovanja, razumevanja in empatije med generacijami.

Koncepti medgeneracijskega sodelovanja

Vedno večji pomen sobivanja različnih generacij je privedel do razvoja različnih teorij in konceptov medgeneracijskega sodelovanja. Med najpogosteje omenjenimi koncepti so mentorske sheme, coaching, medgeneracijski management in medgeneracijsko učenje. V nadaljevanju jih na kratko predstavljamo.

- Mentorske sheme so najbolj učinkovit in naraven prenos izkušenj in znanj, ki temelji na mentorstvu, kjer se znanje prenaša od izkušenih (starejših) na manj izkušene (mlajše).
- »Coaching« (treening) je proces, v katerem »coach« (trener) s pomočjo različnih tehnik sproži miselne procese in s tem pomaga posamezniku ali organizaciji dosegati boljše rezultate. Pri coachingu gre za uporabo izbranih vprašanj, ki spodbujajo razmišljanje, iskanje novih strategij in alternativnih možnosti.
- Medgeneracijski management predstavlja koordinacijo in nadzor različnih starostnih skupin, zaposlenih v podjetju. Namen je uspešno doseganje zadanih strateških ciljev.
- Medgeneracijsko učenje predstavlja pretok znanja med različnimi generacijami in lahko poteka na različnih ravneh – spoznavanje druge starostne skupine, srečevanja, dejavnosti, medgeneracijski projekti itd. (Pavlin, 2012).

Ti koncepti medgeneracijskega sodelovanja predstavljajo pomembno orodje za spodbujanje medsebojnega sodelovanja in razumevanja med generacijami ter posledično pripomorejo k ustvarjanju harmoničnega in vključujočega družbenega okolja. Vsekakor pa je za njihovo uresničevanje potrebno zagotoviti ustrezno

podporo, izobraževanje in vzpostaviti okolje, ki spodbuja medgeneracijsko sodelovanje v različnih kontekstih.

Pozitivne lastnosti medgeneracijskega sodelovanja

Medgeneracijsko sodelovanje je proces, ki prinaša številne pozitivne učinke tako za starejše kot za mlajše udeležence. Pri starejših odraslih se vključevanje v medgeneracijske aktivnosti izkaže kot učinkovit način za zmanjšanje težav povezanih z zdravjem. Poleg tega se izboljša njihovo splošno počutje in zmanjša razmišljanje o smiselnosti življenja. Medgeneracijsko sodelovanje prav tako pomaga zmanjšati občutek osamljenosti, omogoča aktivno življenje v poznejših letih ter spodbuja vzpostavljanje novih socialnih mrež, kar vodi k občutku pripadnosti in ohranja vlogo starejših v družbi. Poleg koristi za starejše medgeneracijsko sodelovanje prinaša tudi številne prednosti za mlajše generacije. Mladi pridobivajo neprecenljivo znanje, življenjske izkušnje, usmerjanje in mentorstvo na različnih področjih kot so izobraževanje, poklicni razvoj in osebna rast. Poleg tega mladi razvijajo socialne veščine kot so denimo empatija, strpnost, spoštovanje različnosti in komunikacijske spretnosti. Pozitivni vpliv pa ima tudi na krepitev samozavesti, spoštovanja in inovativnosti pri mladih, saj spodbuja njihovo razmišljanje, ustvarjalnost in iznajdljivost.

Medgeneracijsko sodelovanje torej pozitivno vpliva na razumevanje med generacijami, krepi socialno mrežo in solidarnost ter vodi v sožitje med generacijami (Macuh, 2020).

Medgeneracijsko sodelovanje na univerzah

Na univerzah delujejo različne generacije študentov in profesorjev ter ostalih akademskih sodelavcev, pri čemer ima vsaka generacija svoje znanje, izkušnje in pristope k učenju, zato lahko medgeneracijsko sodelovanje pomaga pri:

- izboljšanju učnega procesa,
- izmenjavi znanja in izkušenj – starejše generacije lahko z znanjem in izkušnjami pomagajo študentom pri boljšem razumevanju predmetov in pri pripravi na kariero, mlajše generacije pa lahko delijo svoje znanje in izkušnje z uporabo sodobnih tehnologij in trendov v družbi,

- krepitvi družbene kohezije in solidarnosti – sodelovanje med profesorji in študenti lahko prispeva k občutku pripadnosti ter krepitvi pozitivnih odnosov med ljudmi različnih starosti.

Živa knjižnica kot primer dobre prakse

Z željo po ozaveščanju in izobraževanju ter sobivanju različnih generacij sem se tudi sama kot v.d. prorektorja za študentska vprašanja zavedala izredne vrednosti medgeneracijskega sodelovanja, zato sem bila navdušena nad pobudo izr. prof. dr. Lučke Lorber, da bi pričeli izvajati medgeneracijsko sodelovanje Centra za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje s študenti Univerze v Mariboru. Ob čudoviti energiji, ki je takoj preskočila med nami, smo se odločili za sodelovanje v obliki **Žive knjižnice**, ki je sicer že ustaljen pojem v slovenskem prostoru za zmanjšanje stereotipov in predsodkov, pri tem pa gre za to, da so knjige ljudje, ki skozi dialog z bralci/bralkami delijo svoje življenjske zgodbe. V našem primeru je bila želja, da bi skozi Živo knjižnico študentje spoznali vrednost življenjskih izkušenj in modrosti starejših ter jih znali uporabiti v svojem vsakdanjem življenju. Seveda pa tudi obratno lahko študentje predstavimo svoja razmišljanja ter predvsem s svojo mladostno energijo lepšamo druženja.

Prvo Živo knjižnico je Študentski svet Univerze v Mariboru skupaj s Centrom za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje Univerze v Mariboru izvedel 9. maja 2022 v čudovitem ambientu Glazerjeve knjižnice (Univerzitetna knjižnica Maribor). Na prvi Živi knjižnici sta se nam predstavili čudoviti profesorici - red. prof. dr. Jožica Knez Riedl in izr. prof. dr. Lučka Lorber.

Izr. prof. dr. Lučka Lorber se je na Živi knjižnici predstavila s tematiko *»Mednarodna vpetost in prepoznavnost našega dela«*, kjer smo študentje lahko spoznali več o njenem delu in osebnem življenju, prejeli pa smo tudi nešteto dobrih nasvetov. V nadaljevanju srečanja je red. prof. dr. Jožica Knez-Riedl kot članica Inštituta za podjetništvo in management malih podjetij ter članica Katedre za podjetništvo in ekonomiko poslovanja Ekonomsko-poslovne fakultete Univerze v Mariboru na Živi knjižnici izpostavila tematiko *»Potrebe, želje in sanje – njihova prepletenost kot motiv v posameznih fazah življenjskega cikla«* s poudarkom na fazi odraščanja in vstopanja v samostojno življenje. Dogajanje je potekalo v izredno sproščenem in navdihujočem vzdušju.

Slika 1: Živa knjižnica 2022

Vir: Študentski svet Univerze v Mariboru

Zaključek

Dejstvo je, da se svet spreminja in družba stara, kar zahteva prilagoditev vseh generacij, da stopijo v korak s spremembami in se jim ustrezno prilagodijo. V tem kontekstu medgeneracijsko sodelovanje odigra ključno vlogo, saj omogoča stalno izmenjavo znanja in izkušenj. Starejša populacija bo potrebovala prilagojene rešitve in podporo za kakovostno življenje, zato bo skupno delovanje različnih generacij ključno za ustvarjanje solidarnega okolja, ki bo zagotavljalo celovito podporo in blaginjo vsem prebivalcem, ne glede na starost. To sodelovanje bo omogočilo prenos izkušenj in znanja, spodbujalo inovativnost ter ohranjalo kulturno dediščino. Za uspešno medgeneracijsko sodelovanje pa se moramo sprva znebiti predsodkov in stereotipov družbe o starosti. Projekti, kot je Živa knjižnica, so dokaz, da inovativni programi spodbujajo interakcijo in izmenjavo med generacijami. Vse to pa nam bo omogočilo ustvariti boljšo, bolj povezano in uspešnejšo družbo za vse.

Za konec naj dodam le, da mi je bilo v ogromno čast, da sem imela priložnost sodelovati z izjemnimi profesorji ter pristavila kamenček v mozaik medgeneracijskega sodelovanja na Univerzi v Mariboru.

Viri in literatura

- Eurostat. (23. maj 2023). *Healthy life years statistics*. Pridobljeno iz Eurostat - statistic explained: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Healthy_life_years_statistics
- Golob, S., & Kožuh Novak, M. (oktober 2015). *Kako izboljšati medgeneracijsko sožitje v Sloveniji*. Pridobljeno iz Aktivno in zdravo staranje v Sloveniji: http://www.staranje.si/sites/www.staranje.si/files/upload/images/kako_izboljsati_medgeneracijsko_sozitje_v_sloveniji_lekt.pdf
- Hozjan, T. (2010). Aktualne dejavnosti na področju medgeneracijskega sodelovanja v Sloveniji. *Andragoška spoznanja*, 16 (4), 45-52.
- Macuh, B. (2020). *Medgeneracijsko sodelovanje*. Kulturni center.
- Pavlin, L. (2012). *Obrnanjanje delovne aktivnosti starejših zaposlenih in medgeneracijsko sodelovanje pri zaposlovanju - diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani .
- Pristavec Đogić, M. (2016). *Medgeneracijsko sodelovanje/ sobivanje (primerjalni pregled)*. Ljubljana: Državni zbor.
- Ramovš, J. (2010). Kakovostna starost - generacije. *Revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*.

